

Nr 83.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar; given Stockholms slott den 20 februari 1948.

GUSTAF.

Eije Mossberg.

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Mossberg.

I årets statsverksproposition, elfte huvudtiteln, punkten 130, har anslaget till landsfiskalerna m. fl.: avlöningar upptagits med ett allenast preliminärt beräknat belopp, 10 900 000 kronor. Anledningen härtill var, att 1947 års landsfiskalsutredning i december 1947 avgivit ett betänkande med vissa förslag angående förbättring av löneställningen för rekryteringspersonalen inom landsfiskalsorganisationen, vilka förslag borde beaktas vid anslagsberäkningen för budgetåret 1948/49, och att detta betänkande ännu vid tiden för statsverkspropositionens färdigställande var föremål för remissbehandling.

Sedan numera remissvaren över belänkandet inkommit, torde jag få anmäla anslagsärendet i dess helhet till slutlig prövning.

I. Sammanfattning av förslagen.

Jag föreslår i det följande vissa ändringar i fråga om löneställningen för befattningshavare inom landsfiskalsorganisationen. Den viktigaste av dessa ändringar avser förbättring av elevernas, aspiranternas och assistenternas utbildnings- och befordringsgång. Åtgärderna, vilka äro nödvändiga för att stimulera intresset för den f. n. mycket svårrekryterade landsfiskalsbanan, äro av provisorisk natur. Förslagen innebära, att en förmånligare befordringsgång skall fastställas att gälla tills vidare i avbidan på att en mera allmän förbättring av befordringsmöjligheterna skall kunna genomföras. Förmånerna enligt den gällande och den föreslagna befordringsgången kunna schematiskt sammanfattas på följande sätt.

Gällande befordringsgång:

Elev		Aspirant			Assistent	
Praktik		Polistjänst, distriktsåklagarkurs, polischefskurs				
—	75—150/mån. ¹	150/mån.	Cg 11	Cg 16	Ce 18	Ce 22
1/2 år	1 år	3—3 1/2 år	1 år	1—3 år	3 år	

¹ Det lägre arvodet utgår till elev, som under tjänstgöringen kan bo i hemmet.

Föreslagen befordringsgång:

Elev och aspirant		Assistent	
Praktik, polistjänst, distriktsåklagarkurs, polischefskurs			
300/mån.		Cf 16	Ce 20
4 1/2—5 år		1 år	Ce 22

Vidare föreslår jag uppflyttning med en lönegrad av befattningarna såsom polischef och åklagare i Sollentuna och Sköns landsfiskalsdistrikt till lönegrad Ca 27 och av befattningen såsom landsfiskal i Linde distrikt till lönegrad Ca 26.

Jag kommer slutligen i det följande att beröra uppkommen fråga om personalförstärkning i vissa landsfiskalsdistrikt i samband med ett eventuellt genomförande av det förslag om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid, som kommer att föreläggas 1948 års riksdag.

Anslaget till landsfiskalerna m. fl.: avlöningar är i riksstaten för löpande budgetår upptaget med 9 830 000 kronor. Jag föreslår, att ett belopp av 10 900 000 kronor anvisas för nästa budgetår. Uppräkningen föranledes — förutom av de föreslagna förbättrade avlöningsförmånerna för rekryteringspersonalen — av den fr. o. m. den 1 juli 1947 genomförda allmänna löne-regleringen.

II. Anställnings- och avlöningsförhållandena för landsfiskalsbanans rekryteringspersonal.

A. Utredningens tillkomst m. m.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 maj 1947 tillkallade jag den 26 juni samma år 4 sakkunniga för utredning rörande landsfiskalsorganisationen. De sakkunniga voro landshövdingen E. A. Westling, ordförande, samt ledamoten av riksdagens andra kammare J. W. Mårtensson, landsfogden, numera byråchefen i riksåklagarämbetet M. B. O. Stiernström och avdelningschefen i inrikesdepartementet, kanslirådet A. V. R. Tottie. Enligt utredningsdirektiven skulle de sakkunniga, om så befundes lämpligt, få redovisa sitt arbetsresultat i etapper. De sakkunniga, som antagit benämningen 1947 års landsfiskalsutredning, ha den 27 december 1947 avgivit ett betänkande med förslag till viss provisorisk förbättring av löne- och befordringsförhållandena på landsfiskalsbanan.

Över betänkandet ha, efter remiss, yttranden avgivits av riksåklagarämbetet, samtliga länsstyrelser — i flertalet fall efter hörande av landsfogden i länet och i länet verksamma personalsammanslutningar inom landsfiskalsorganisationen — nämnden för antagande av aspiranter å landsfiskalstjänst, statskontoret, statens lönenämnd samt föreningarna Sveriges landsfiskaler, Sveriges landsfiskalsassistenter och Sveriges landsfiskalsaspiranter.

B. Nuvarande förhållanden.

Aspiranternas utbildnings- och befordringsgång. Vid 1940 och 1941 års riksdagar (propositionen nr 219/1940, riksdagens skrivelse nr 438; propositionen nr 225/1941, riksdagens skrivelse nr 442), beslutades en allmän lönereglering för landsfiskalerna och deras tjänstebiträden. Samtidigt genomfördes en skärpning av villkoren för behörighet till landsfiskalstjänst och en omläggning av rekryteringen till landsfiskalsbanan. I den därvid fastställda utbildnings- och befordringsgången för rekryteringspersonalen ha sedermera smärre jämkningar skett vid 1943 och 1945 års riksdagar (propositionen nr 298/1943, riksdagens skrivelse nr 403; propositionen nr 235/1945, riksdagens skrivelse nr 449).

Antagningen av rekryteringspersonalen handhaves av en för hela riket gemensam antagningsnämnd, som även i olika avseenden tager befattning med elevernas och aspiranternas utbildning och prövning. För att kunna antagas skall sökande ha avlagt studentexamen. Nämnden har dock möjlighet att, när särskilda skäl föreligga därtill, medgiva dispens från detta villkor. Den nyantagne eleven praktiserar på landsfiskalskontor 9 månader, på vardera av länsstyrelsens avdelningar 3 månader och hos landsfogden

likaledes 3 månader eller således tillhoppa 1½ år. Elev, som därvid funnits lämplig till fortsatt utbildning, antages av nämnden till landsfiskalsaspirant. Den fortsatta utbildningen avser 6 månaders praktisk polistjänst i Stockholm eller Göteborg samt genomgång av distriktsåklagarkurs och polischefskurs. Distriktsåklagarkursen, som är förlagd till Stockholms högskola, omfattar en tid av normalt 2 år. Polischefskursen anordnas vid statens polisskola och pågår cirka 5 månader. Därest de olika utbildningsmomenten direkt anknytas till varandra, kommer den sammanlagda utbildningstiden alltså att omfatta 4½ år. Då distriktsåklagarkursen påbörjas allenast vartannat år, är med jämna årtal, kommer emellertid för personer, som antagas till landsfiskalselever år med udda årtal, utbildningstiden — även med den jämkning i den ursprungliga utbildningsplanen som innefattas däri att polischefskursen för sådana aspiranter lägges före distriktsåklagarkursen — att utsträckas till cirka 5 år.

Under de sex första månaderna av tjänstgöringen är landsfiskalseleven helt oavlönad. Därefter utgår ett arvode av 5 kronor om dagen eller, om eleven under tjänstgöringen kan bo i sitt hem, 2 kronor 50 öre om dagen. Landsfiskalsaspirant uppbär ett arvode av 5 kronor om dagen. Efter avslutad utbildning antages aspiranten till extra tjänsteman i lönegrad Cg 11 med uppflyttning till lönegrad Cg 16 efter 1 år. Allteftersom tjänster som landsfiskalsassistent bliva lediga förordnas aspiranterna till innehavare av sådana tjänster med placering omedelbart i lönegrad Ce 18 och efter 3 års tjänstgöring i lönegrad Ce 22.

Reglerad aspirantantagning. Vid omorganisationen år 1940 förutsattes, att antagningen av aspiranter skulle regleras efter det beräknade antalet platser, som bleve lediga under tiden närmast efter det aspiranterna avlagt sin examen. Man beräknade avgången till i genomsnitt 20 befattningshavare årligen. Då distriktsåklagarkursen skulle anordnas endast vartannat år, behövde således omkring 40 elever utexamineras i varje kurs. Under de närmast följande åren skulle samtliga dessa aspiranter därefter vinna befordran. Sedan det visat sig omöjligt att med en sålunda reglerad rekrytering tillgodose det stora behovet av vikarier, beslöts vid 1943 års riksdag, att antagningen av aspiranter skulle anpassas jämväl efter vikariebehovet. För att erhålla erforderligt antal vikarier skulle hållas en kader omfattande ett 50-tal färdigutbildade men till landsfiskalsassistenter ännu ej befordrade aspiranter. Avsikten var att så anordna rekryteringen, att de båda årgångar aspiranter, som genomgått viss distriktsåklagarkurs, skulle efter utbildningens avslutande under 2 år stå till förfogande som vikarier vid semestrar och andra ledigheter. Denna reglering väntades bliva effektiv tidigast vid årsskiftet 1946/1947, då den första kullen av landsfiskalsaspiranter utexaminerats från distriktsåklagar- och polischefskurserna.

I detta sammanhang må även erinras, att den av Kungl. Maj:t fastställda

förteckningen över icke-ordinarie personal inom landsfiskalsorganisationen upptager — förutom assistenttjänster, som äro fast anknutna till landsfiskalsdistrikten — ett mindre antal s. k. ambulerande assistentbefattningar. Dessa, som tillkommo genom beslut av 1943 års riksdag, äro tilldelade sådana län, där behovet av vikarier är stort men antalet fasta assistenttjänster ringa.

Befordringsutsikterna. Den av 1943 års riksdag beslutade ordningen för att tillgodose vikariebehovet beräknades medföra en försämring av befordringsgången på landsfiskalsbanan. Genom att antalet färdigutbildade aspiranter ökades, komme varje aspirant att under 2—4 år få vänta på befordran till landsfiskalsassistent. Vid 1945 års riksdag framhölls, att aspiranten i regel kunde emotse sådan befordran först vid 30 års ålder. Även väntetiden för erhållande av landsfiskalstjänst hade förskjutits i samma mån. I stället för att assistent tidigare kunnat räkna med befordran till dylik tjänst vid 35 års ålder, måste han nu vänta till 40—41 års ålder. Man torde f. n. kunna räkna med att befordran till landsfiskal sker först efter 10—15 års förordnande som assistent. Av de 411 landsfiskalstjänsterna äro 362 placerade i lönegrad Ca 25, 44 i lönegrad Ca 26 och 5 i lönegrad Ca 27.

Rekryteringssvårigheter. I skrivelse den 15 november 1946 har nämnden för antagande av aspiranter å landsfiskalstjänst anmält, att möjligheterna att vinna tillfredsställande rekrytering på landsfiskalsbanan under tiden efter år 1942, då nämnden började sin verksamhet, väsentligt försämrats. Vidare har nämnden anfört.

Nämnden har hittills verkställt elevantagning vid sex tillfällen. I syfte att såvitt möjligt rekrytera landsfiskalsbanan med studenter, som i betyghänseende representerade genomsnittet — och som naturligen därjämte med stöd av verkställd undersökning kunde antagas passa för banan — hade nämnden funnit önskvärt, att sökandena kunde i studentexamen visa ett medelbetyg av ett gott Ba, närmare bestämt ett medelsifferbetyg i läsaännen och gymnastik av 1,7. Nämnden hade emellertid ansett sig böra begränsa fordran å studentbetygets kvalitet till Ba eller till 1,5. Denna fordran upprätthölls vid den första antagningen 1942—1943 i fråga om sådana sökande, som icke innehade betyg över praktisk tjänstgöring. Redan vid den andra antagningen — i mars 1944 — hade mer än hälften av de antagna ett medelsifferbetyg, som icke uppnådde 1,5. En viss förbättring inträdde vid antagningarna i september 1944 och i september 1945, men vid vardera av dessa antagningar accepterades dock 9 sökande — representerande nära hälften resp. en tredjedel av de antagna — med lägre betyg än 1,5. Vad slutligen beträffar antagningarna 1946 godtogos praktiskt taget alla studenterna, churu flertalet hade lägre betyg än 1,5.

Oaktat nämnden sålunda måst avstå från att upprätthålla den nivå i fråga om studentbetygen, som nämnden funnit önskvärd, hade antalet nyantagna elever väsentligt understigit rekryteringsbehovet. Nämnden hade gjort en beräkning för den närmaste framtiden av behovet av rekryte-

ringspersonal och tillgången på sådan i anledning av gjorda antagningar. Enligt denna beräkning skulle tillgången på aspiranter i så måtto täcka behovet, att samtliga landsfiskals- och landsfiskalsassistenttjänster skulle kunna besättas under åren 1947—1951. Däremot kunde den erforderliga kadern av aspiranter för bestridande av vikariat icke fyllas. Antalet tillgängliga vikarier under åren 1947—1951 uppskattades sålunda till resp. 4, 12, 12, 25 och 8, medan vikariebehovet omfattade ett 50-tal befattningshavare. Avgången av rekryteringspersonal hade varit betydande. Av de 165 personer, som tillförts landsfiskalsbanan genom elevantagningarna 1942—1946, hade sålunda ej mindre än 43 elever och aspiranter eller 25 procent av de antagna lämnat banan. Av dessa hade endast några få elever, vilka visat sig mindre lämpliga för landsfiskalsyrket, entledigats av nämnden. De övriga hade avgått frivilligt.

Liknande synpunkter på rekryteringsfrågan ha i särskilda skrivelser framförts av föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler, Sveriges landsfiskalsassistenter och Sveriges landsfiskalsaspiranter.

C. Framställningar om förbättrade löneförmåner för rekryteringspersonalen.

Nämnden för antagande av aspiranter å landsfiskalstjänst har i förut omförmälda skrivelse av den 15 november 1946 förklarat, att åtgärder omedelbart måste vidtagas i syfte att förbättra rekryteringsmöjligheterna. Då rekryteringen skedde kontinuerligt med sikte på behovet ett flertal år efter utbildningens början, borde nämligen ett eftersättande av rekryteringen icke ens temporärt få äga rum.

Vidare anför nämnden.

Även om inom kort läget på arbetsmarknaden skulle förbättras synes det dock ovisst, om därmed svårigheterna att rekrytera landsfiskalsbanan skulle undanröjas. Med hänsyn till kompetenskraven för antagning till landsfiskalselev och den därmed sammanhängande längden av utbildningstiden å ena sidan samt rådande befordringsutsikter och löneställning å andra sidan torde landsfiskalsbanan icke kunna med frångång konkurrera om arbetskraft vare sig med privat tjänst eller med annan statstjänst. Med hänsyn till processreformen och dess skärpta krav på åklagarmyndigheten finner nämnden icke möjligt att sänka kompetensfordringarna eller minska utbildningstiden. Annan utväg synes därför icke framkomlig än att förbättra befordringsmöjligheterna och löneställningen.

Under de första 6 månaderna av elevantiden bör enligt nämndens mening ersättning utgå med 150 kronor och för tiden därefter med ett till 250 kronor höjt belopp, dock med begränsning till 200 kronor under den tid, distriktsåklagarkursen pågår. Under denna kurs utföres nämligen icke något arbete i tjänsten utan tiden ägnas helt åt utbildning, som med hänsyn till sin allmänna karaktär är av värde även på andra yrkesområden. Den nuvarande skillnaden emellan elever som bo i hemmet och övriga elever bör upphöra. Vidare anser nämnden, att den färdigutbildade aspi-

ranten bör placeras i lönegrad Cg 16 med uppflyttning efter 1 år till lönegrad Ce 18 och efter ytterligare 1—3 år till landsfiskalsassistent i lönegrad Ce 19. Från denna lönegrad bör efter 3 år befordran ske till lönegrad Ce 22. Enligt nämndens förslag te sig alltså gången av utbildningen och löneförmånerna på följande sätt:

Elev	Elev och aspirant	Aspirant				Assistent	
		Distrikts- åklagarkurs	Polischefskurs				
150/mån.	250/mån.	200/mån.	250/mån.	Cg 16	Ce 18	Ce 19	Ce 22
½ år	1 ½ år	2 år	5 mån.	1 år	1—3 år	3 år	

Till stöd för de föreslagna förbättringarna åberopar nämnden bl. a. 1944 års personalutrednings förslag angående reglerad befordringgång för amanuenser.

Jämväl föreningarna *Sveriges landsfogdar*, *Sveriges landsfiskaler*, *Sveriges landsfiskalsassistenter* och *Sveriges landsfiskalsaspiranter* ha i förenämnda skrivelser framfört önskemål eller förslag om förbättrade förmåner för rekryteringspersonalen å landsfiskalsbanan.

Aspirantföreningen har därvid bl. a. anfört.

Föreningen föreslår, att landsfiskalselev och landsfiskalsaspirant erhåller lönegradsplacering så avvägd, att de ofrånkomliga levnadskostnaderna åtminstone täckas, att till extra tjänsteman antagen aspirant placeras omedelbart i lönegraden Cg 16 och efter 1 år — med bibehållen egenskap av aspirant — i lönegraden Ce 20 samt att aspirantens befordran till landsfiskalsassistent sker med inplacering i den nuvarande slutlönegraden Ce 22. Som motivering härför vill föreningen åberopa en av föreningens verkställd undersökning rörande storleken av landsfiskalsaspirantens levnadskostnader under utbildningstiden. Dessa kostnader kunna i genomsnitt beräknas till sammanlagt 18 720 kronor. Då aspiranten under samma tid uppbär arvode med tillhoppa omkring 8 100 kronor, betyder detta, att det stora flertalet aspiranter måste påtaga sig en icke obetydlig skuldbörda i och för utbildningen. En förbättrad löneställning för aspiranterna motiveras emellertid även av en jämförelse med de avlöningsförmåner, som utgå till andra tjänstemannakategorier, närmast aspiranter å häradsskrivartjänst och obefordrade banktjänstemän. Medan landsfiskalsaspiranten under första året såsom elev uppbär ersättning med sammanlagt omkring 900 kronor, utgör motsvarande gottgörelse till häradsskrivaraspiranten och banktjänstemannen 4 476 kronor resp. 5 598 kronor. Under tjänstgöringens femte år stiga de jämförda beloppen till 1 800, 8 244 resp. 6 693 kronor och under tionde året till 7 872, 8 628 resp. 8 154 kronor. Ännu efter 20 år äro de sammanlagda löneförmånerna för landsfiskalsaspiranten omkring 20 000 kronor lägre än häradsskrivaraspirantens och omkring 15 000 kronor lägre än den obefordrade banktjänstemannens. De sistnämnda kategorierna behöva dessutom icke ådraga sig några studieskulder. Uppgifterna rörande banktjänstemännen avse förmåner, som vid avtalsförhandlingar erbjudits av bankerna men förkastats av tjänstemännen; enligt den slutliga överenskommelsen bliva beloppen högre.

D. De sakkunnigas förslag.

1. De sakkunniga.

Allmän motivering. De sakkunniga, som trätt i kontakt med personalsammanslutningarna inom landsfiskalsorganisationen, säga sig därvid ha fått bekräftat, att tillströmningen till landsfiskalsbanan minskat i oroväckande grad. De hade därför funnit skäl tala för att i särskild skrivelse framlägga förslag till åtgärder, som kunde underlätta rekryteringen och förhindra en ytterligare försämring av personaltillgången. Det hade därvid befunnits mest angeläget att — i viss anslutning till vad som föreslagits av personalsammanslutningarna och av antagningsnämnden — särskilt beröra avlöningsförmånerna under utbildningstiden samt befordringsgången fram till sista extra ordinarie tjänst i karriären. De framlagda förslagen vore att betrakta såsom preliminära och avsedda att allenast för tillfället lätta en besvärlig situation. Problemet om en allmän förbättring av befordringsmöjligheterna på landsfiskalsbanan borde enligt de sakkunnigas mening övervägas i ett sammanhang, varvid särskilt frågan om landsfiskalernas slutplacering i lönegrad syntes kräva att erfarenheterna av upp- och rättegångsreformerna närmare studerades, innan slutlig ställning toges. På det stadium utredningsarbetet f. n. befunde sig hade ej heller frågan om en eventuell breddning av rekryteringsbasen ansetts böra upptagas.

Svårigheterna att rekrytera landsfiskalsbanan ha av de sakkunniga be-
lysts med vissa uppgifter, som ställts till förfogande av föreningen Sveriges landsfiskalsassistenter, rörande personaltillgången den 1 oktober 1947 på de olika rekryteringsstadierna. Sammanställda med antalet befattningshavare enligt gällande organisationsplan te sig dessa uppgifter såsom framgår av följande tablå:

	Landsfiskals- assistenter	Färdigutbildade men icke befordrade aspiranter	Icke färdigutbildade aspiranter och elever
Enligt organisationsplanen ..	175	61	110
Faktiskt antal	166	22	67
Brist	9	39	43

De sakkunniga göra härtill följande kommentar.

Siffrorna visa, att för alla personalkategorier en avsevärd brist föreligger i jämförelse med organisationsplanen. Enär de färdigutbildade aspiranterna avses att fylla förefintliga vakanser å assistenttjänster — f. n. 9 — bör det faktiska antalet sådana aspiranter rätteligen minskas till 13, varigenom bristen i denna grupp ökas till 48. Praktiskt taget hela den kader av reserver för vikarieändamål, som man räknat med att få börja bygga upp under år 1947, är således försvunnen.

Det är känt, att personer utom banan i betydande omfattning måst anlitas såsom vikarier.

Gruppen icke färdigutbildade aspiranter och elever uppvisar visserligen procentuellt icke samma brist som gruppen färdigutbildade, men siffrorna måste bedömas mot bakgrunden av att vid de två senaste antagningstillfällena endast 18 sökande kunnat antagas mot ett sammanlagt behov av 30—40. Av de icke färdigutbildade aspiranterna deltaga cirka 45 i distrikts-åklagarkursen och komma vid årsskiftet 1947/48 att vara färdigutbildade. Därefter finnas — bortsett från de elever, som må kunna antagas i juni 1948 — icke färdigutbildade aspiranter och elever till ett antal av blott omkring 20. Den distriktsåklagarkurs, som skall taga sin början hösten 1948, kan därför icke fyllas ens till hälften. För att erhålla fullt deltagarantal vid den kurs, som bör börja hösten 1950, skulle under 1948 behöva antagas ett 40-tal elever. Aspirantunderskottet är redan nu så stort, att en ökad antagning av elever måste ske under flera år framåt. Den sjunkande tillströmningen kan väl delvis förklaras av den rådande allmänna bristen på arbetskraft. Den betydande frivilliga avgången till bättre betalda yrken talar dock för att en väsentlig orsak till det uppkomna läget är att söka i ogynnsamma löne- och befordringsförhållanden.

För att belysa, hur löne- och befordringsförhållandena på landsfiskalsbanan te sig i jämförelse med motsvarande förhållanden på vissa andra områden, ha de sakkunniga gjort följande sammanställning.

Landsfiskalsassistent (studentexamen)

Elev	Aspirant	Cg 11	Cg 16	Ce 18	Ce 22	Ca 25
1 1/3 år	3—3 1/2	1 år	1—3 år	3 år		

Postexpeditör (student- eller realexamen)

Elev	Cf 13			Ce 15		Ca 15
1 1/2	1 år					

Postassistent (studentexamen)

Elev	Cf 13			Ce 15	Ce 19	Ca 19
1 1/2 år	1 år			1/2 år		

Stationsskrivare (studentexamen)

Elev	Cf 17			Ce 19		Ca 19
c:a 1 år	c:a 1 år			c:a 4 år		

Kammarskrivare (studentexamen)

Elev				Ce 20		Ca 20
c:a 1 1/2 år						

Rörande löneförmånerna under elev- och aspiranttiden ha de sakkunniga lämnat följande upplysningar.

Landsfiskalseleven är under de 6 första månaderna helt oavlönad. Därefter utgår arvode med 5 kronor eller, om eleven under tjänstgöringen kan bo i sitt hem, 2 kronor 50 öre om dagen. Landsfiskalsaspiranten äger uppbära ett arvode av 5 kronor om dagen. Beträffande övriga i tablån upptagna personalkategorier utgår under deltagande i elevkurs (omfattande

vid postverket $7\frac{1}{2}$ månader, vid statens järnvägar 5 månader och vid tullverket $2\frac{1}{2}$ månader) arvode till postelever och trafikalever med 5 kronor om dagen och till elever vid tullverket med 7 kronor om dagen, i samtliga fall dock endast med halva beloppet om eleven under kursen kan bo i hemmet. Under den återstående elevtiden åtnjutes högre arvode: vid postverket utgår det sålunda med 150 kronor i månaden under 2 månader och i övrigt med 12: 65—16 kronor om dagen beroende på dyrorten, vid statens järnvägar med 12 kronor om dagen och vid tullverket med belopp, motsvarande begynnelselönen för extra tullkontorist (Cf 14).

Efter att på grundval av nämnda uppgifter ha konstaterat, att löne- och befordringsförhållandena på begynnelsestadiet vore förmånligare för post-, trafik- och kammarskrivarelever än för landsfiskalsassistenter, ha de sakkunniga understrukit, att landsfiskalsassistenterna även under den fortsatta befordran måste anses ofördelaktigt ställda. Härom anföres.

De färdigutbildade landsfiskalsaspiranternas väntetid för erhållande av extra ordinarie tjänst varierar sålunda mellan 2 och 4 år, medan den vid postverket och statens järnvägar endast är 1 år och elever vid tullverket erhålla extra ordinarie ställning omedelbart efter avslutad kurs. Därtill kommer, att landsfiskalsassistenterna antagas till extra ordinarie tjänst i en relativt låg lönegrad, Ce 18, medan första extra ordinarie grad för kammarskrivare är Ce 20 och för stationskrivare Ce 19. Vid postverket erhålla visserligen både postexpeditörer och postassistenter extra ordinarie tjänst i 15 lönegraden, men detta beror på att bägge grupperna genomgå samma grundläggande utbildning och att aspiranterna till postassistenttjänster vinna befordran till extra ordinarie tjänst vid samma tidpunkt som postexpeditörsgruppens aspiranter.

Än ogynnsammare ha de sakkunniga ansett landsfiskalsaspiranternas läge vara vid jämförelse med arméofficerarna, vilka under hela sin utbildning efter studentexamen åtnjöte — förutom i stort sett kostnadsfri undervisning — kost och logi samt fri beklädnad och därjämte ägde att uppbära en mindre penningersättning.

De sakkunniga ha vidare funnit det ligga nära till hands att i löne- och befordringshänseende med varandra jämföra befattningshavarna inom landsfiskals- resp. härads-skrivarorganisationerna och uttala härom följande.

Bägge grupperna tillhöra landsstaten och äga dessutom i övrigt beträffande kamerala och administrativa arbetsuppgifter icke ringa gemenskap. Vid nyligen genomförda löneregleringar ha emellertid sluttjänsterna placerats olika, nämligen för härads-skrivarerna i lönegrad Ca 27, och för flertalet landsfiskaler i lönegrad Ca 25. Även på rekryteringsstadiet framträda olikheterna. Härads-skrivaraspiranterna antagas sålunda omedelbart till extra landskontorister i Cg 6 och följa den för landskontorister fastställda befordringsgången med årlig uppflyttning via lönegraderna Cg 9, Cg 13 och Cg 16 till extra ordinarie tjänst i lönegrad Ce 19 (fr. o. m. 1 januari 1948 årliga uppflyttningar till Cg 9, Cg 13, Ce 16 och Ce 19), var- efter ordinarie tjänst såsom landskontorist kan vinnas i lönegrad Ca 21.

Skillnaden mellan grupperna i fråga om bl. a. löneförmånernas storlek under utbildningstiden, torde icke kunna motiveras med hänvisning till deras resp. arbetsuppgifter. Enligt ett av 1944 års personalutredning framlagt förslag till förbättrad befordringsgång för landskanslisters och landskontoristers (SOU 1947:58) skulle denna skillnad ytterligare ökas. Förslaget innebär nämligen bl. a. att begynnelselönegraden för landskontorister skulle bli Cf 12 med uppflyttning till lönegrad Ce 15 efter 1½ år.

De sakkunniga ha i detta sammanhang slutligen fäst uppmärksamheten vid den av 1947 års riksdag fastställda befordringsgången för icke tingsmeriterade amanuenser inom den centrala statsförvaltningen (Cf 17 1½ år, Ce 20 2 år, Ce 22 2 år, Ce 23 2 år, Ce 24). Därvid ha de erinrat, att den — efter förslag av allmänna lönenämnden — av 1945 års riksdag beslutade uppflyttningen av landsfiskalsassistenternas slutplacering till lönegrad Ce 22 motiverades med hänvisning till löneställningen för förste amanuenser (proposition nr 235/1945, sid. 29).

Föreslagna åtgärder. De sakkunniga ha först upptagit frågan om ersättnings storlek på utbildningsstadiet. Efter att ha erinrat, att de nuvarande arvoden för landsfiskalselever och landsfiskalsaspiranter fastställts vid 1943 års riksdag efter mönster av motsvarande bidrag till statens järnvägars trafikalever under deras teoretiska utbildningskurs, anföra de sakkunniga.

Mellan dessa grupper föreligger emellertid en icke oväsentlig skillnad. Undervisningskursen för trafikaleverna omfattar sålunda en tid av endast 5 månader, före vilken tid eleverna erhålla ersättning med 12 kronor per dag. Distriktsåklagarkursen däremot är 2-årig och föregås av tjänstgöringsperioder, under vilka dels intet arvode utgår, dels ett differentierat arvode om 5 resp. 2 kronor 50 öre tillerkännes vederbörande. De sakkunniga anse, att en höjning av beloppets storlek från nuvarande 150 kronor per månad till 300 kronor under elevtiden är påkallad för att bereda ett verksamt bidrag till elevernas uppehälle och för att undanröja ett av hindren för rekryteringen till banan. Detta arvode bör utgå under hela elevtiden utan differentiering med hänsyn till möjligheterna att bo i hemmet. Under aspiranttiden bör arvodet utgöra 350 kronor med undantag för den tid, då distriktsåklagarkursen pågår. Under denna kurs synes det vara befogat att arvodet — med hänsyn till att utbildningen är kostnadsfri och något arbete icke utföres — minskas till 250 kronor, resp. till 125 kronor för de aspiranter, som under kursen kunna bo i hemmet.

De sakkunniga ha vidare upplyst, att föreningen Sveriges landsfiskalsaspiranter yrkat, att landsfiskalsaspiranterna måtte erhålla fria läroböcker, vilkas värde av föreningen uppskattats till 300 kronor. Till stöd härför hade föreningen åberopat att härads-skrivaraspiranterna erhöles fria kursböcker. För egen del hade de sakkunniga icke funnit tillräckliga skäl att förorda bidrag till detta ändamål; kurslitteraturen behölles nämligen av eleven och kunde av honom utnyttjas, även om han skulle övergå till annan bana.

Vid övervägande härefter av frågan, på vad sätt en förbättring av befordringsförhållandena för landsfiskalsaspiranterna och landsfiskalsassistenterna lämpligen skulle kunna ske, ha de sakkunniga till en början funnit sig böra föreslå, att den nuvarande obestämda aspiranttiden begränsas till ett år. Detta överensstämde med den ståndpunkt som av riksdagen godkänts beträffande tingsmeriterade amanuenser, ävensom med vad personalutredningen föreslagit för flertalet av de grupper, vilka behandlas i dess betänkande del II (SOU 1947: 58). Avgörande för de sakkunnigas ställningstagande vore i främsta rummet den grundliga prövning, som eleverna undergått före antagandet till aspiranter.

Vidare ansåge de sakkunniga, att en höjning av löneskalans nivå borde äga rum med bibehållande dock tills vidare av nuvarande slutlönegrad Ce 22. I likhet med aspirantföreningen och antagningsnämnden hade de sakkunniga funnit, att begynnelselönegraden borde uppflyttas från Cg 11 till Cf 16. Hänsyn hade därvid tagits icke minst till de jämförelser med häradsskrivaraspiranterna, för vilka i det föregående redogjorts. Lämplig första extra ordinarie lönegrad borde vara Ce 20, varvid anslutning vunnit till befordringsschemat för icke tingsmeriterade amanuenser. Efter 2 år såsom aspirant i denna lönegrad borde befordran ske till slutlönegraden Ce 22.

Befordringsschemat skulle sålunda få följande utseende.

Elev Praktik	Aspirant					Assistent
	Polistjänst	Distrikts- åklagarkurs	Polischefkurs			
300/mån. 1 1/2 år	350/mån. 1/2 år	125—250/mån. ¹ 2 år	350/mån. 1/2 år	Cf 16 1 år	Ce 20 2 år	Ce 22

¹ Det lägre arvudet utgår till aspirant, som under kursen kan bo i hemmet.

De sakkunniga ha framhållit, att förslaget innebure en fast befordringsgång av det slag, som numera fastställts för bl. a. biträdes- och amanuenspersonal inom statsförvaltningen. Slutstadiet skulle — liksom beträffande amanuensgruppen — nås efter sammanlagt 7 1/2 års tjänstgöring. Vid bifall till förslaget borde de nuvarande ambulerande assistenttjänsterna utgå ur den av Kungl. Maj:t fastställda personalförteckningen. Övriga assistenttjänster skulle samtliga äga anknytning till visst distrikt och liksom hittills sökas i vanlig ordning. De färdigutbildade aspiranterna skulle enligt de sakkunnigas mening alltså fungera som en reserv för att fylla vikariebehovet.

De sakkunniga ha slutligen anmält sin avsikt att i senare sammanhang framlägga förslag rörande slutlönegraden inom befordringsgången, rätt till semester, avlöning under sjukledighet, tjänstgöringsskyldighet under ferier m. m.

2. Yttrandena.

Med undantag av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som framlagt eget förslag till lösning av landsfiskalsbanans rekryteringsproblem, ha de hörda myndigheterna i huvudsak tillstyrkt sakkunnigförslaget eller lämnat detsamma utan erinran. Om tills vidare bortses från vissa erinringar i fråga om detaljspörsmål kunna de därvid framförda synpunkterna sammanfattas på följande sätt.

Bristen på aspiranter och svårigheterna att rekrytera landsfiskalsbanan ha i några av remissvaren uttryckligen vitsordats. Därvid har också uttalats, att anledningen till den ringa tillströmningen av aspiranter väsentligen är att söka i de otillfredsställande löne- och befordringsförhållandena. Ett flertal myndigheter ha understrukt vikten av att åtgärder snarast vidtagas för att underlätta rekryteringen. De av de sakkunniga föreslagna provisoriska förbättringarna av löne- och befordringsförhållandena ha i allmänhet befunnits i stort sett väl avvägda och ändamålsenliga. Samtidigt har dock med skärpa framhållits, att dessa förbättringar endast delvis och för tillfället kunna åstadkomma en lättnad. En slutgiltig och tillfredsställande lösning av rekryteringsproblemet har allmänt ansetts icke kunna uppnås förrän en rättvis avvägning skett av landsfiskalernas löneställning i förhållande till de förmåner, som erbjudas andra tjänstemannakategorier, främst häradskskrivarna.

Av särskilt intresse i detta sammanhang är det av *antagningsnämnden* avgivna yttrandet. Nämnden har där givit följande skildring av det aktuella läget för rekryteringen av landsfiskalsbanan.

F. n. finnas sammanlagt 75 landsfiskalselever och icke färdigutbildade landsfiskalsaspiranter, vilka beräknas avsluta utbildningen under åren fram t. o. m. 1952. Antalet nu färdigutbildade aspiranter, som ännu icke erhållit assistenttjänst, torde vara mycket obetydligt. Under åren 1948—1951 torde, därest inga elever och aspiranter lämna banan, uppkommande vakanser å landsfiskalsassistenttjänster kunna fyllas med färdigutbildade landsfiskalsaspiranter. För år 1952 däremot måste man räkna med, att ett tiotal dylika vakanser icke skall kunna besättas. Härtill kommer, att den behöfliga kadern av utbildade, icke befordrade aspiranter för vikarieändamål icke kan tillskapas. Med hänsyn härtill uppgår den totala bristen på färdigutbildade aspiranter till omkring 40 ettbart av åren 1948 och 1949, cirka 30 år 1950, närmare 40 år 1951 och 50 å 60 år 1952.

Vad härefter angår anmärkningarna mot förslaget detaljer har *statens lönenämnd* beträffande arvudet under elevtiden erinrat, att Kungl. Maj:t genom beslut den 16 januari 1948 medgivit, att arvodena under den teoretiska undervisningskursen till trafikaleverna vid statens järnvägar och till postexpeditörseleverna finge höjas till 10 resp. 5 kronor beroende på om eleverna under kursen kunde bo i hemmet eller icke. Nämnden har vidare anfört.

Med hänsyn härtill och i anslutning till vad som redan gäller beträffande det nu utgående arvodet till landsfiskalseleverna håller nämnden före, att för det fall, att landsfiskalselev under provtjänstgöringen kan bo i sitt hem, arvodet bör reduceras till hälften av det eljest utgående arvodet och således bestämmas till 150 kronor. Lönenämnden vill i detta sammanhang sätta i fråga, om ej den till 1½ år uppgående elevtjänstgöringen bör kunna något förkortas.

I fråga om arvodet under aspiranttiden har *statskontoret* uttalat, att detsamma under polistjänsten borde bibehållas vid 300 kronor samt under tiden för polischefskursen utgå med samma belopp som under distriktsåklagarkursen eller alltså med 250 resp. 125 kronor.

Statens lönenämnd har funnit det mindre lämpligt, att aspirant under pågående utbildningstid skulle få vidkännas inkomstminskning och har i denna del framlagt följande förslag.

Nämnden förordar, att arvodet under den praktiska polistjänsten samt under genomgången av distriktsåklagarkursen i princip bestämmas till 300 kronor i månaden eller alltså till samma belopp, som föreslagits skola utgå till elev, som ej under utbildningstiden kan bo i hemmet. Såsom utredningsmännen förordat, bör härvid arvodet under distriktsåklagarkursen nedsättas för aspirant, som under kurstiden kan bo i hemmet. Dock är det icke utan vidare givet, att arvodet därvid bestämmas så lågt som till hälften av den eljest utgående ersättningen. Förslaget att aspirant under polischefskursen skall äga uppbära arvode med 350 kronor i månaden anser sig lönenämnden böra godtaga.

Vissa myndigheter ha funnit den av de sakkunniga föreslagna reduktionen och differentieringen av arvodet under distriktsåklagarkursen obillig. Därvid har beträffande reduktionen bl. a. framhållits, att om arvodet under kursen sänktes, detta kunde få till följd, att aspirant överginge till annan bättre betald verksamhet. Någon minskning av arvodet borde därför icke ifrågakomma, i varje fall icke med den motivering, som anförts av de sakkunniga. Något arbete utfördes visserligen icke under kursen, men så vore knappast heller förhållandet under polistjänstgöringen och i varje fall icke under polischefskursen, under vilken det högre arvodet skulle utgå. Angelägenheten med hänsyn till den fortsatta tjänsteutövningen av att landsfiskalsaspiranten icke i större omfattning satte sig i skuld talade jämväl för att arvodet under distriktsåklagarkursen bibehölles oförändrat.

Såsom huvudsakligt argument mot den föreslagna differentieringen av arvodet har framförts, att det vore föga tidsenligt att låta kostnaderna för de i Stockholm och dess närhet hemmahörande aspiranternas uppehälle på ett slumpartat sätt övervältras på aspiranternas anhöriga utan att man ägde någon kännedom om de anhörigas ekonomiska ställning. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har särskilt framhållit, att de sakkunnigas förslag innebure en försämring för de aspiranter, som under distriktsåklagarkursen kunde bo i hemmet. Det vore skäligt, att dessa aspiranter åtminstone bibe-

hölles vid de förmåner, de nu åtnjöte. Länsstyrelsen kunde i princip icke dela utredningens mening, att tillräckliga skäl förelåge för en differentiering och förordade därför, att jämväl i Stockholm bosatta aspiranter tillerkändes det högre arvodet. Därest differentiering emellertid ansåges böra ifrågakomma, ville länsstyrelsen föreslå, att arvodet under distriktsåklagar-kursen fixerades till samma belopp, som föreslagits i fråga om trafikalevernas teoretiska kurs, nämligen till 10 resp. 5 kronor per dag.

I detta sammanhang må slutligen framhållas, att *antagningsnämnden* ansett, att arvodet under såväl provtjänstgöring som utbildning bör utgå med ett för alla elever och aspiranter lika belopp av 350 kronor i månaden. Vidare ha två länsstyrelser och en landsfogde ifrågasatt, om icke elev- och aspirantarvodena borde anknytas till viss löneklass, så att de följde penningvärdets förändringar och bleve beroende av ortsgrupperingen.

Beträffande den av de sakkunniga förordade *befordringsgången* för de färdigutbildade aspiranterna ha erinringar framförts blott av *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *statens lönenämnd*. Länsstyrelsen har sålunda uttalat, att aspiranten vid inplaceringen å löneplan borde erhålla ställning såsom extra tjänsteman och ej — såsom de sakkunniga föreslagit — fortfarande anses som aspirant. Enligt nämndens mening borde aspiranttjänstgöringen anses avslutad i och med att aspiranten antoges till extra ordinarie tjänsteman; han borde därför vid uppflytningen till lönegrad Ce 20 erhålla tjänstebestämmelsen landsfiskalsassistent. Nämnden har vidare uttalat.

De sakkunniga ha vid befordringsgångens uppgörande sökt anpassa densamma efter den för icke tingsmeriterade amanuenser gällande befordringsgången. Någon direkt jämförelse mellan dessa amanuenser och nu ifrågavarande personalkategori bör enligt nämndens mening icke ske. Amanuensernas befordringsgång är nämligen avsedd att tillämpas å tjänstemän, vilka förvärvat erforderliga examensmeriter före inträdet å tjänstemannabanan, vilket icke är fallet beträffande landsfiskalsaspiranterna.

Mot de sakkunnigas uttalande, att vid införandet av en fast befordringsgång för landsfiskalsassistenterna de s. k. *ambulerande assistenttjänsterna* borde utgå ur den av Kungl. Maj:tt fastställda personalförteckningen, ha *länsstyrelserna och landsfogdarna i Östergötlands, Göteborgs och Bohus, Jämtlands och Västerbottens län* samt *länsstyrelsen i Norrbottens län* anfört betänkligheter. Därvid har bl. a. framhållits, att de ambulerande assistenterna skapade en viss säkerhet för ordnandet av vakanser, sjukledigheter och semestrar. Även ur rekryteringssynpunkt vore det av ett visst värde att bibehålla dessa tjänster. Därest tjänsterna likväl avfördes ur tjänsteförteckningen, finge detta icke medföra att sammanlagda antalet assistenttjänster inom resp. län minskades.

Såsom förut antytts har *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* framlagt eget förslag till helt ny befordringsgång, vilken väsentligen avviker från den av de sakkunniga föreslagna.

Enligt länsstyrelsens mening vore det icke allenast de dåliga avlöningsförhållandena utan också själva ordningen för rekryteringen, som för denna ägde avgörande betydelse. Detta spörsmål berörde även frågan om rekryteringen av landskanslister och landskontorister samt dessa tjänstemäns befordringsgång. En förbättrad rekrytering kunde enligt länsstyrelsens mening i nuvarande nödläge svårligen ernås annorledes, än genom återgång till tidigare gällande ordning, då möjlighet fanns till övergång från tjänst vid länsstyrelse till landsfiskalsbanan. Antagningen av aspiranter å landsfiskaltjänst och å landskanslist-, landskontorist- och häradsskrivartjänst borde därför samordnas. I samband därmed bleve det nödvändigt att förbättra löneställningen för landsfiskalsaspiranterna. Dock borde under de 2 första åren av tjänstgöringen högre lönegrad än Cg 6 icke ifrågakomma. Men denna löneställning syntes aspiranten få behålla under distriktsåklagarkursen för att efter slutad utbildning antagas till tjänsteman i lönegrad Ce 16. Därefter kunde — såsom de sakkunniga föreslagit — befordran efter ett år ske till Ce 20 och efter ytterligare 2 år till Ce 22.

3. Departementschefen.

I direktiven för 1947 års landsfiskalsutredning uttalade jag bl. a., att jag fann de rådande förhållandena inom landsfiskalsorganisationen sådana, att man kunde befara, att organisationen på grund av bristande tillgång på personal icke skulle kunna på tillfredsställande sätt fylla sina uppgifter. De farhågor jag gav uttryck åt, synas ha blivit till fullo besannade av den nu verkställda utredningen. Särskilt belysande i detta hänseende äro de uppgifter, som i antagningsnämndens yttrande lämnats rörande behovet av och tillgången på färdigutbildade aspiranter under åren fram t. o. m. 1952. Visserligen skulle samtliga under åren 1948—1951 ledigblivande landsfiskals- och landsfiskalsassistenttjänster kunna återbesättas. Däremot skulle reserven av aspiranter för vikarieändamål, vilken ansetts böra omfatta ett 40-tal befattningshavare, endast delvis kunna fyllas. Med ledning av antagningsnämndens uppgifter kan bristen på dylika aspiranter för ett vart av åren 1948—1952 uppskattas till mellan 40 och 50. För att få en klarare uppfattning om i vad mån detta förhållande medför svårigheter att planlägga semester och annan ledighet för personalen inom landsfiskalsorganisationen samt att anskaffa för ändamålet erforderliga vikarier har jag under hand inhämtat vissa upplysningar från en del länsstyrelser. Det har därvid framgått, att landsfiskalerna i allmänhet kunnat beredas semester under sommarmånaderna med assistenter såsom vikarier. För assistenterna ha såsom vikarier anlitats — förutom färdigutbildade aspiranter — i största möjliga utsträckning elever, som fullgjort den praktiska tjänstgöringen, och aspiranter under deras ferier från högskolestudierna. Då trots detta samtliga vakanser på assistenttjänst

icke kunnat fyllas, har man i ett stort antal fall varit tvungen att uppdraga åt kontorister med polismans förordnande — i enstaka fall även åt manligt kanslibitråde — att uppehålla dylik tjänst. Även poliskonstaplar, som genomgått överkonstapelsklassen vid statens polis-skola, samt jurisduderande ha måst tagas i anspråk. I de ofta förekommande fall, då lämplig vikarie överhuvud icke kunnat anskaffas, har annan möjlighet icke stått till buds än att tillfälligt förstärka distriktens personal med ett manligt eller kvinnligt biträde.

De nu antydda förhållandena böra självfallet icke få bestå. Åtgärder böra därför vidtagas för att underlätta rekryteringen till landsfiskalsbanan.

En ökad tillströmning av rekryter skulle måhända kunna vinnas genom en breddning av rekryteringsbasen. Då det emellertid kan befaras, att landsfiskalspersonalens kompetensnivå därigenom skulle sänkas, anser jag mig f. n. — främst med hänsyn till svårigheten att ännu bedöma vilka kvalifikationer, som i följd av den nya rättegångsordningen böra fordras av åklagaren — icke kunna ens såsom ett provisorium förorda en sådan åtgärd. Enligt sina direktiv ha de sakkunniga emellertid att upptaga detta spörsmål till överbägande. Av samma skäl finner jag, att antagningsnämnden tills vidare såvitt möjligt bör söka upprätthålla de fordringar nämnden hittills ställt på de sökande.

Med hänsyn till den långa utbildningstiden för eleverna och aspiranterna och för att undvika alltför kraftiga växlingar år från år i personaltillgången bör rekryteringen normalt ske kontinuerligt med sikte på behovet av färdigutbildade aspiranter ett flertal år efter det utbildningen påbörjats. Såsom framgår av vad jag förut anfört, föreligger redan nu en betydande eftersläpning. För att olägenheterna härav i någon mån skola kunna elimineras och för att behovet av färdigutbildade aspiranter under de första 4 åren på 1950-talet skall kunna tillgodoses torde det bliva nödvändigt att vid de närmast följande elevantagningarna söka tillföra landsfiskalsbanan ett större antal elever än som i en normal situation skulle ha skett. Enbart med sikte på personalbehovet åren 1952—1954 torde ett 100-tal elever böra antagas. Skall antagningsnämnden ha utsikt att uppnå ett tillfredsställande resultat av elevantagningarna, måste förbättringar av mera omedelbar och påtaglig natur vidtagas. Närmast till hands synes ligga att förbättra de ekonomiska villkoren för rekryteringspersonalen under elev- och aspiranttiden. För att minska den f. n. särskilt i samband med avslutad distriktsåklagarkurs betydande avgången av rekryteringspersonal torde emellertid en förbättring av avlöningsförhållandena jämväl under assistenttiden vara ofrånkomlig.

Med utgångspunkt från de synpunkter, som jag i det föregående framfört, anser jag mig i stort sett kunna godtaga de sakkunnigas förslag angående provisorisk förbättring av löne- och befordringsförhållandena för

landsfiskalsbanans rekryteringspersonal. De ändringar i förslaget, som jag i det följande kommer att förorda, avse dels en utjämning av arvodesbeloppet under elev- och aspiranttiden och dels en begränsning av den reglerade befordringsgången för assistenterna.

De arvoden, som f. n. utgå till eleverna och aspiranterna, torde väsentligen kunna uppfattas icke såsom ersättning för utförd tjänst utan såsom bidrag till uppehållet under en jämförelsevis långvarig utbildningstid. Detta förhållande framträder särskilt under den teoretiska undervisningen vid Stockholms högskola men gäller även de perioder, då eleven eller aspiranten praktiserar på landsfiskalskontor, vid länsstyrelse eller hos landsfogde eller då han fullgör polistjänst. Utbildningsmomentet är nämligen även under dessa perioder det förhärskande. Då så är fallet finner jag det omotiverat och — i likhet med statens lönenämnd — olämpligt, att arvodesbeloppet varieras efter arten av utbildningen med påföljd, att vederbörandes inkomst minskas under den period, som måhända för honom är den ur ekonomisk synpunkt mest påfrestande. Arvodet bör därför enligt min mening under hela utbildningstiden utgå med ett och samma belopp. Såsom lönenämnden förordat synes delta belopp skäligen böra bestämmas till 300 kronor i månaden. Ehuru vissa skäl kunna anföras för ett något höjt arvode under polischefskursen, torde dock det förhållandet, att denna kurs i praktiken ofta genomgås före distriktsåklagarkursen, tala för, att arvodet även därunder bibehålles oförändrat vid 300 kronor. Vad jag sålunda förordat medför, att det sammanlagda bidraget under den i normala fall 4½ år långa utbildningstiden ökas med 600 kronor i förhållande till de sakkunnigas förslag.

Landsfiskalselev uppbär f. n. efter sex månaders provtjänstgöring arvode med 5 kronor om dagen eller, där eleven under tjänstgöringen kan bo i sitt hem, med 2 kronor 50 öre om dagen. Landsfiskalsaspirantens arvode utgår med ett för alla lika belopp av 5 kronor om dagen. De sakkunniga ha nu föreslagit, att nämnda differentiering av elevervode skall upphöra. Däremot ha de funnit befogat, att bidraget under genomgången av distriktsåklagarkursen till de aspiranter, som under kursen kunna bo i hemmet, utgår med ett till hälften av den eljest utgående ersättningen nedsatt belopp. Som skäl härför ha de sakkunniga anført, att utbildningen är kostnadsfri och att något arbete icke utföres under kursen. Såsom jag förut uttalat, är emellertid utbildningsmomentet det dominerande under hela den del av elev- och aspiranttiden, varunder arvode utgår. De sakkunnigas motivering synes mig därför icke kunna tillmätas avgörande betydelse. Till stöd för en differentiering har också andragits, att arvodet till landsfiskalseleverna och landsfiskalsaspiranterna ursprungligen bestämts efter mönster av arvodet till trafikaleverna vid statens järnvägar under deras teoretiska undervisningskurs och att sistnämnda arvode även efter en nyligen beslutad uppräknings utgår med olika belopp med hänsyn

till om eleven under kursen kan bo i hemmet eller icke. Mellan dessa grupper föreligger dock den icke oväsentliga skillnaden, att undervisningskursen för trafikaleverna omfattar en tid av allenast 5 månader, medan distriktsåklagarkursen normalt icke torde kunna genomgå på kortare tid än 2 år. I allmänhet torde det för de anhöriga icke vara förenat med större svårigheter att under en relativt kort tid bära kostnaderna för de studerandes uppehälle. I den mån utbildningen blir av längre varaktighet, måste dock dessa svårigheter av naturliga skäl bliva större och i enstaka fall t. o. m. överstiga de anhörigas förmåga. Därtill kommer, att, om de sakkunnigas förslag följes, kostnader, som i det stora flertalet fall till huvudsaklig del skulle ha burits av staten, genom inverkan av en tillfällighet komma att övervältras på enskilda. På grund härav anser jag mig böra föreslå, att arvodet jämväl under distriktsåklagarkursen utgår med ett för alla aspiranter lika stort belopp.

I enlighet med vad jag i det föregående föreslagit, skulle arvodet till aspiranterna fördubblas i jämförelse med de nu utgående arvoden. Då detta arvode enligt min mening bör uppfattas såsom ett bidrag till aspirantens samtliga kostnader i och för utbildningen, finner jag icke anledning att närmare ingå på den av föreningen Sveriges landsfiskalsaspiranter gjorda framställningen om fria läroböcker.

Till skydd för missbruk av bidraget — särskilt i vad det avser distriktsåklagarkursen — torde detsamma i så måtto böra göras tidsbegränsat, att det skall ankomma på antagningsnämnden att avgöra, om aspirant, som under två år bevistat distriktsåklagarkursen utan att avlägga examen, skall äga rätt till fortsatt bidrag.

Vad härefter beträffar den av de sakkunniga föreslagna befordringsgången för aspiranterna efter avslutad utbildning, har jag icke annan erinran att göra mot de sakkunnigas förslag än att — med hänsyn till förslagets provisoriska karaktär — den reglerade uppflyttningen till högre lönegrader tills vidare avbrytes i och med att lönegraden Ce 20 uppnåtts. Vid inplaceringen i denna lönegrad bör aspiranten tilldelas tjänstetiteln landsfiskalsassistent. Vad jag sålunda förordat medför, att de i den av Kungl. Maj:t fastställda personalförteckningen upptagna assistenttjänsterna böra uppflyttas från nuvarande lönegrad Ce 18 till lönegrad Ce 20. Dessa tjänster böra liksom hittills sökas i vanlig ordning. Efter att under 3 år ha innehaft dylik tjänst bör assistent i likhet med vad f. n. är förhållandet uppflyttas till lönegrad Ce 22. De s. k. ambulande assistenttjänsterna böra slutligen tills vidare kvarstå i personalförteckningen.

III. Övriga förslag.

Uppflyttning i lönegrad av vissa landsfiskalstjänster. I samband med de nyligen genomförda ändringarna av landsfiskals-

organisationen inom Sollentuna och Sköns landsfiskalsdistrikt, varigenom i vardera distriktet göromålen uppdelats på tvenne landsfiskaler — en såsom polischef och åklagare och en såsom utmätningsman — har fråga uppkommit om högre lönegradsplacering för vissa befattningshavare i nämnda distrikt. Vidare har landsfiskalen i Linde distrikt gjort framställning om att bliva uppflyttad en lönegrad i samband med införlivningen av Lindesbergs stad med landsfiskalsdistriktet.

Beträffande *Sollentuna landsfiskalsdistrikt* har landsfogden i Stockholms län framhållit, att detta distrikt enligt en inom socialdepartementet uppgjord sammanställning av landsfiskalernas arbetsbördan för år 1944 intog sjätte platsen bland rikets samtliga landsfiskalsdistrikt i fråga om arbetsgöromålens omfattning. Folkmängden år 1946 inom distriktet hade uppgått till 22 813 personer och arbetsbördan hade i fråga om åklagarärenden och kamerala ärenden för samma tid åsatts poängsummorna 13 160 resp. 51 467.¹ Enligt landsfogdens mening borde i likhet med vad som skett inom distrikt, där göromålen tidigare uppdelats på två befattningshavare, polischefen-åklagaren placeras i lönegrad Ca 27. Härför fordrades dock riksdagens beslut. Intill dess ett dylikt kunde föreligga, syntes tjänsten böra bibehållas i den lönegrad, Ca 26, vari landsfiskalen före uppdelningen vore placerad.

Landsfogden, numera byråchefen i riksåklagarämbetet M. Stiernström har i en av honom upprättad, den 21 oktober 1947 dagtecknad promemoria uttalat, att tjänsten såsom polischef och åklagare i Sollentuna distrikt rätteligen borde vara placerad i lönegrad Ca 27.

Sköns landsfiskalsdistrikt har tillkommit genom sammanslagning av förutvarande Sköns och Timrå landsfiskalsdistrikt. I samband med beslutet om sammanslagningen har Kungl. Maj:tt förordnat, att två landsfiskaler skola vara anställda i det nybildade distriktet, den ene såsom polischef och allmän åklagare, placerad i lönegrad Ca 26, och den andre såsom utmätningsman i lönegrad Ca 25.

Uti en av förenämnde Stiernström den 21 april 1947 avgiven promemoria framhålles bl. a., att folkmängden i det sammanslagna distriktet komme att uppgå till 18 806 personer. Arbetsbördan kunde enligt för år 1946 införskaffad statistik efter gängse beräkningsgrunder åsättas följande poängsummor: åklagargöromål 8 228, kamerala göromål 82 395. Ur arbetssynpunkt skulle distriktet komma som det fjärde i riket. Polischefen-åklagaren borde enligt Stiernströms mening vara placerad i lönegrad Ca 27.

Vad sålunda föreslagits har tillstyrkts av länsstyrelsen och landsfogden.

Landsfiskalen i *Linde distrikt* har i sin framställning erinrat, att Lindesbergs stad fr. o. m. den 1 januari 1948 införlivats med landsfiskalsdistrik-

¹ Vid beräkning av poängsumma för landsfiskalsärenden åsättes varje slag av ärende en viss poängsiffra. Placeringen i lönegrad sker med hänsyn till poängsummornas sammanlagda belopp.

tet. Efter inkorporeringen utgjorde distriktets areal omkring $10\frac{1}{2}$ kvadratkilometer med ett invånarantal av cirka 16 000 personer. De med befattningen såsom polischef och åklagare förenade göromålen skulle visserligen icke överflyttas på landsfiskalen, förrän stadsfiskalen inginge i pensionsåldern. Genom övertagandet av utmätningmannabesväret i staden, ansåges dock landsfiskalens arbetsuppgifter bliva utökade i sådan grad, att landsfiskalstjänsten borde uppflyttas en lönegrad till Ca 26.

Framställningen har tillstyrkts av landsfogden, vars yttrande jämväl återopats av länsstyrelsen.

Byråchefen Stiernström har i en i ärendet upprättad promemoria framhållit, att enligt nu tillgänglig statistik landsfiskalstjänst borde placeras i lönegrad Ca 26 först då arbetsbördan i distriktet kunde åsättas ett poängtal av omkring 30 000. I Linde landsfiskalsdistrikt nådde poängsiffran nu upp till omkring 21 000. Sedan staden jämväl i polis- och åklagarhänseende sammanlagts med distriktet, skulle arbetsbördan säkerligen uppgå till omkring 29 000 poäng. Tidigare hade uppflyttning i lönegrad brukat äga rum redan då en stad enbart i polis- och åklagarhänseende eller enbart i utmätningmannahänseende införlivats med landsfiskalsdistrikt. På grund härav ansåge Stiernström, att övervägande skäl talade för bifall till framställningen.

Inrättande av ordinarie kontorsbiträdestjänst. Länsstyrelsen i Örebro län har i sin anslagsframställning hemställt om inrättande av en ny ordinarie kontorsbiträdestjänst i lönegrad Ca 8 för att möjliggöra befordran till nämnda lönegrad av en befattningshavare, som den 1 april 1949 fyller förutsättningarna härför enligt befordringsgången för biträdespersonal.

Fråga om personalförstärkning i vissa landsfiskalsdistrikt i samband med en reform av det militära rätttegångsväsendet. Den av chefen för justitiedepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 juni 1945 tillkallade utredningsmannen för utredning rörande krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid m. m. har i sitt den 17 december 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 91, sid. 243 ff.) även upptagit frågan om den personalförstärkning inom landsfiskalsorganisationen, som kunde finnas erforderlig i följd av den i betänkandet föreslagna revisionen av det militära rätttegångsväsendet. I syfte att erhålla en uppfattning om storleken av de merutgifter, som genomförandet av reformen skulle medföra för den allmänna rättsskipningen, har utredningsmannen från bl. a. de landsfiskaler, som enligt förslaget skulle övertaga åklagaruppgifter i militära mål, inhämtat uppgifter rörande behovet av personalökning samt kostnaderna härför m. m. Jämväl landsfogdarna i de län, där ifrågavarande landsfiskalsdistrikt äro belägna, ha hörts i frågan. Av de inkomna svaren framgår bl. a., att landsfiskalen i Solna distrikt — delvis av hänsyn till väntad tillväxt av Solna stad — an-

sett behövt att i samband med reformen en biträdande landsfiskalsbefattning inrättas i distriktet. Vidare har landsfiskalen i Strängnäs distrikt ifrågasatt utbyte av en kanslibitträdesbefattning mot en befattning såsom landsfiskalsassistent; assistenten skulle dock endast i jämförelsevis ringa utsträckning bliva sysselsatt med uppgifter avseende militära mål. Förstärkning av skrivbiträdespersonalen har slutligen ansetts böra ifrågakomma endast i Solna och Spånga distrikt.

Utredningsmannen har framhållit, att ett tillförlitligt bedömande av de ökade kostnader, som reformen komme att medföra, försvårades av att det icke vore möjligt att bilda sig en bestämd uppfattning om den inverkan, det nya rättegångssättet skulle få på arbetsbördan för domstolarna och åklagarmyndigheterna. På grund härav hade någon bearbetning av det från de hörda myndigheterna inkomna utredningsmaterialet ansetts för det dåvarande icke böra ske. Enligt utredningsmannens åsikt borde de personalökningar, som ansetts erforderliga, icke lämpligen omedelbart göras definitiva utan dessförinnan någon tids erfarenhet av reformen avvaktas.

D e p a r t e m e n t s c h e f e n. Enligt vad jag under hand inhämtat, har 1947 års landsfiskalsutredning icke något att erinra mot de framförda förslagen om uppflyttning en lönegrad av befattningarna såsom polischef-allmän åklagare i Sollentuna och Sköns landsfiskalsdistrikt till lönegrad Ca 27 och av befattningen såsom landsfiskal i Linde distrikt till lönegrad Ca 26. För egen del tillstyrker jag förslagen.

I enlighet med vad som förutsatts vid behandlingen i riksdagen av frågan om befordringsgång för biträdespersonal (1947 års statsverksproposition: Utgifter å driftbudgeten: För flera huvudtitlar gemensamma frågor, sid. 44; riksdagens skrivelse nr 56) synes den av länsstyrelsen i Örebro län föreslagna nya ordinarie kontorsbiträdestjänsten icke böra inrättas förrän fr. o. m. den 1 juli 1949. Framställningen bör därför icke f. n. föranleda någon åtgärd.

Personalförteckningen för landsfiskalerna m. fl. upptager nu, såvitt avser landsfiskalstjänster, som tjänstemän å ordinarie stat 5 landsfiskaler i lönegrad Ca 27, 44 landsfiskaler i lönegrad Ca 26 och 362 landsfiskaler i lönegrad Ca 25. Vid bifall till de av mig tillstyrkta ändringarna i landsfiskalsorganisationen bör i förteckningen antalet landsfiskaler i lönegrad Ca 27 ökas till 7 och i lönegraderna Ca 26 och Ca 25 minskas till 43 resp. 361.

På hemställan av chefen för justitiedepartementet kommer förslag om revision av det militära rättegångsväsendet att föreläggas 1948 års riksdag. Enligt förslaget skall ny militär rättegångslag antagas att gälla fr. o. m. den 1 januari 1949. Reformen innebär bl. a. att landsfiskalerna i vissa distrikt komma att få övertaga åklagaruppgifter i militära mål. I vad mån detta bör föranleda förstärkning av personalen i dessa distrikt, synes mig icke med säkerhet kunna bedömas, förrän någon tids erfarenhet av refor-

mens verkningar föreligga. Jag anser mig därför icke f. n. kunna taga ställning till de framförda önskemålen om sådan förstärkning.

IV. Anslagsbehovet för budgetåret 1948/49.

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1946/47	6 460 000	7 037 565
1947/48	9 830 000	—
1948/49 (förslag)	10 900 000	—

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 fastställt följande avlöningsstat för landsfiskalerna m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	5 260 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	3 860 000
3. Arvoden till landsfiskalselever m. fl.	»	178 000
4. Tilläggsförmåner åt befattningshavare å äldre stat, <i>förslagsvis</i>	»	3 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	546 300
		<hr/>
Summa kronor		9 847 300

Särskilda uppbördsmedel.

Ersättning från Trollhättans, Karlskoga och Askersunds städer	kronor	17 300
		<hr/>
Summa förslagsanslag kronor		9 830 000

Enligt av länsstyrelserna gjorda beräkningar skulle för budgetåret 1948/49 behöva anvisas tillhoppa 11 001 989 kronor.

Departementschefen. Under anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat ha länsstyrelserna uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår till omkring 5 285 000 kronor. Jag föreslår, att posten uppföres med 5 250 000 kronor.

Anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal är för innevarande budgetår upptagen med ett belopp av 3 860 000 kronor. Länsstyrelserna ha beräknat, att för detta ändamål omkring 4 560 000 kronor skulle erfordras för budgetåret 1948/49. Av detta belopp hänför sig dock en icke oväsentlig del till personal, som ansetts behöflig för att avhjälpa en av krisförhållandena betingad utökning av de nor-

mala arbetsuppgifterna. I statsverkspropositionen till förra årets riksdag beräknade jag anslagsbehovet — med bortseende från krispersonalen — på grundval av belastningen för budgetåret 1945/46. Det belopp, som jag sålunda erhöll, 2 200 000 kronor, ökades dels på grund av regleringen av befordringsgången för biträdespersonal med 70 000 kronor, räknat efter de gamla lönerna, och dels i anledning av den allmänna löne regleringen med 1 590 000 kronor, d. v. s. med omkring 70 procent. Dessa beräkningar voro approximativa. Sedan länsstyrelserna under hösten 1947 inkommit med utredning om medelsbehovet under anslagsposten för löpande budgetår, har Kungl. Maj:t — med stöd av det av riksdagen i skrivelse den 5 mars 1947, nr 56, givna bemyndigandet — genom beslut den 16 januari 1948 medgivit, att posten må överskridas med högst 190 000 kronor. Till länsstyrelsernas förfogande skulle alltså stå sammanlagt 4 050 000 kronor, till vilket belopp motsvarande utgifter för budgetåret 1948/49 kunna ungefärligen beräknas komma att uppgå. Den av mig i det föregående förordade förbättrade befordringsgången för de färdigutbildade landsfiskalsaspiranterna kan antagas medföra en merutgift av 100 000—150 000 kronor. Att mera exakt uppskatta merkostnaderna möter stora svårigheter, enär det f. n. icke kan angivas, hur långt de olika aspiranterna under nästa budgetår kan ha kommit i befordringsgången. Till avlöningar åt icke-ordinarie personal skulle alltså behöva anvisas ett belopp av omkring 4 200 000 kronor. Uppskattningen är emellertid osäker. Då även framgent ovissa faktorer komma att föreligga vid anslagsberäkningen, vill jag förorda, att posten fr. o. m. budgetåret 1948/49 upptages förslagsvis.

Anslagsposten till arvoden till landsfiskalselever m. fl. är för innevarande budgetår uppförd med 178 000 kronor. Belastningen under föregående budgetår uppgick till omkring 164 600 kronor. Såsom jag förut uttalat, kommer den av mig föreslagna arvodeshöjningen för elever och aspiranter att medföra, att summan av de under utbildningstiden utgående arvodena i stort sett blir fördubblad. Jag har därjämte framhållit, att man vid de närmast följande elevantagningarna måste eftersträva att anställa elever till större antal än som normalt skulle ske. Det är ovisst, hur elevantagningarna komma att utfalla. Jag föreslår emellertid, att anslagsposten uppföres med 350 000 kronor och betecknas förslagsvis.

Anslagsposten till tilläggsförmåner åt befattningshavare å äldre stat bör uppföras med oförändrat belopp, 3 000 kronor.

För rörligt tillägg beräknar jag 1 114 900 kronor.

Askersunds stad har fr. o. m. den 1 januari 1948 befriats från skyldighet att bidra till landsfiskalsassistentens i Askersunds landsfiskalsdistrikt avlöande. I ersättning från städerna Trollhättan och Karlskoga kan antagas komma att inflyta 17 900 kronor.

Sammanlagda anslagsbehovet skulle alltså uppgå till (5 250 000 + 4 200 000 + 350 000 + 3 000 + 1 114 900 — 17 900) 10 900 000 kronor.

V. Hemställen.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att

dels godkänna de förslag rörande provisorisk förbättring av löneförmånerna åt landsfiskalsorganisationens rekryteringspersonal, som i det föregående framförts;

dels godkänna följande personalförteckning för landsfiskalerna m. fl.:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
<i>Tjänstemän å ordinarie stat.</i>	
7 landsfiskaler	Ca 27
43 landsfiskaler	Ca 26
361 landsfiskaler	Ca 25
122 kontorsbiträden	Ca 8

Tjänstemän å övergångsstat.

1 landsfiskal	Ca 27
2 landsfiskaler	Ca 26
1 landsfiskal	Ca 25
13 kanslibiträden	Ca 11;

Anm. Antalet landsfiskalstjänster i lönegrad Ca 25 skall minskas med 1, sedan Forsa landsfiskalsdistrikt sammanslagits med Hälsingtuna landsfiskalsdistrikt.

dels godkänna följande avlöningsstat för landsfiskalerna m. fl., att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor 5 250 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	kronor 4 200 000
3. Arvoden till landsfiskalselever m. fl., <i>förslagsvis</i>	» 350 000
4. Tilläggsförmåner åt befattningshavare på äldre stat, <i>förslagsvis</i>	» 3 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 1 114 900

Summa kronor 10 917 900

Särskilda uppbördsmedel.

Ersättning från Trollhättans och Karlskoga städer kronor	17 900
		<hr/>
Summa förslagsanslag kronor		10 900 000;

dels ock till Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar under elfte huvudtiteln för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av kronor 10 900 000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Hedfors.